

Strefy porostowe Pojezierza Starogardzkiego oraz Doliny Kwidzyńskiej w pobliżu planowanej Elektrowni Północ

Według autorów ostatniej Czerwonej listy porostów w Polsce emisje przemysłowe lokalne i ponadlokalne tlenków azotu, tlenków siarki i innych czynników skażających nadal pozostają najważniejszym zagrożeniem dla porostów. W najbliższych latach w powiecie tczewskim w pobliżu Pelplina planowana jest budowa Elektrowni Północ o mocy 2000 MWe, rocznej emisji CO₂ rzędu 10 mln ton, rocznej dopuszczalnej emisji 5526 ton NO_x, 5526 ton SO₂ oraz rocznej emisji ponad 380 ton pyłów.

Chaenotheca trichialis. Fot. Adam Bohdan

Usnea hirta. Fot. Adam Bohdan

Emisje z planowanej elektrowni będą miały wpływ na stan czystości powietrza, a tym samym mogą się wiązać z negatywnym oddziaływaniem na szczególnie wrażliwą na emisje zanieczyszczeń grupę organizmów, jaką stanowią porosty, z których wiele podlega ochronie prawnej na podstawie rozporządzenia Ministra Środowiska. W obszernym raporcie oddziaływania na środowisko dla Elektrowni Północ porosty zostały jednak całkowicie pominięte, podobnie jak w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach, wydanej przez RDOŚ w Gdańsku dla przedsięwzięcia „Budowa Elektrowni Północ o mocy 2000 MWe koło miejscowości Rajkowy, gmina Pelplin, powiat tczewski w województwie pomorskim”. Tymczasem art. 62 pkt. 1 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko obliguje do analizy i oceny w ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko możliwości oraz sposobów zapobiegania i zmniejszania negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko. Natomiast art. 66 pkt. 1 ust. 2 wspomnianej ustawy mówi, iż raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko powinien zawierać opis elementów przyrodniczych środowiska objętych zakresem przewidywanego oddziaływania planowanego przedsięwzięcia na środowisko, w tym elementów środowiska objętych ochroną na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody.

Ramalina fraxinea. Fot. Adam Bohdan

Dlatego Stowarzyszenie Pracownia na rzecz Wszystkich Istot zdecydowało się na przeprowadzenie prac, które pozwoliły na poznanie stanu lichenobioty obszaru znajdującego się w obrębie potencjalnego oddziaływania planowanej Elektrowni Północ. Celem prac było w szczególności: poznanie składu gatunkowego porostów, frekwencji występowania poszczególnych gatunków, próba określenia stref porostowych świadczących o stanie czystości powietrza, oraz szacunek liczebności gatunków chronionych na obszarze objętym potencjalnym oddziaływaniem Elektrowni Północ.

Badania terenowe przeprowadzone zostały na 27 stanowiskach badawczych położonych na Pojezierzu Starogardzkim i w Dolinie Kwidzyńskiej, rozmieszczonych wokół planowanej Elektrowni Północ. Kilka powierzchni badawczych znajdowało się w rezerwacie przyrody Las Mątański. Badano głównie porosty epifityczne, przede wszystkim w obrębie alei przydrożnych, przycmentarnych i śródpolnych. 6 stanowisk wytypowano w miastach. Spośród stwierdzonych 67 gatunków porostów 23 figuruje na Czerwonej liście porostów zagrożonych w Polsce, w tym w kategorii CR – 2, EN – 10. Wśród 13 gatunków z Czerwonej listy porostów zagrożonych na Pomorzu Gdańskim, w kategorii EN znalazło się 5 gatunków. Na podstawie siedmiostopniowej skali porostowej zastosowanej przez prof. Wiesława Fałtynowicza i dr. Andrzeja Kepela określono występowanie 4 stref porostowych na poszczególnych stanowiskach badawczych:

- III – wewnętrzną strefę osłabionej roślinności (o silnie zanieczyszczonym powietrzu);
- IV – środkową strefę osłabionej roślinności (o średnio zanieczyszczonym powietrzu);
- V – zewnętrzną strefę osłabionej roślinności (o względnie mało zanieczyszczonym powietrzu);
- VI – wewnętrzną strefę normalnej roślinności (o nieznacznie zanieczyszczonym powietrzu).

Strefę III – najbardziej zanieczyszczoną – odnotowano w Gniewie i Malborku. W trzech miejscowościach: Tczew, Wielkie Walichnowy, Starogard Gdański, stwierdzono strefę IV, natomiast strefę V stwierdzono w Pelplinie. Poza obszarami zabudowanymi zdecydowanie dominowała strefa VI – o najczystszej roślinności.

Podsumowując przeprowadzone prace należy stwierdzić, że:

- na obszarze badań dużą frekwencję osiągają listkowate makroporosty wyróżniające VI wewnętrzną strefę normalnej roślinności: *Evernia prunastri*, *Pleurosticta acetabulum*, *Ramalina farinacea*, *R. fraxinea*. Gatunki te występują licznie, mają dobrze rozwinięte plechy;
- w badanym obszarze mezoregionów Pojezierza Starogardzkiego oraz Doliny Kwidzyńskiej zdecydowanie dominuje VI wewnętrzną strefę normalnej roślinności o nieznacznie zanieczyszczonym powietrzu;
- na 22 z 27 przebadanych stanowisk stwierdzono gatunki podlegające ochronie prawnej; na 2 stanowiskach stwierdzono 5 gatunków zaliczanych do szczególnie cennej grupy – porostów niżowych lasów puszczańskich: *Arthonia byssacea*, *Calicium adpersum*, *Calicium viride*, *Chaenotheca brachypoda*, *Chrysothrix candelaris*;
- 33% bioty porostów stanowią gatunki ujęte w Krajowej czerwonej liście porostów zagrożonych;
- na niektórych, przebadanych stanowiskach stwierdzano po kilka tysięcy porostów należących do gatunków podlegających ochronie częściowej i całkowitej; ekstrapolując uzyskane dane na obszar o największym potencjalnym oddziaływaniu emisji pochodzących z planowanej Elektrowni Północ, obejmujący promień 5–7 km od planowanej elektrowni (zwłaszcza aleje przydrożne), należy szacować, iż w raporcie OOŚ Elektrowni Północ pominięto przynajmniej 200–300 tysięcy porostów zaliczanych do gatunków podlegających ochronie ścisłej i częściowej.

Adam Bohdan, Marta Popławska

Serdecznie dziękujemy dr. Rafałowi Szymczykowi z firmy Ekoprojekt z Olsztyna oraz dr. Piotrowi Zaniewskiemu z SGGW za rewizję oraz pomoc w oznaczeniu części gatunków skorupkowatych.